

O'ZBEK TILIDAN XITOY TILIGA SIYOSIY SINTAGMALAR TARJIMASI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7352038>

BAHRIDDINOV Abbos

Ilmiy maslahatchi: f.f.d., DSc Hashimova S.A.

This article is devoted to the study of the features of the translation of syntagmas in the political texts of the Chinese language.

Tarjimonlik faoliyatida har bir sohaning o'z terminologiyasi hamda sintagmalarini mukammal o'rganishi katta ahamiyatga molikdir. Sintagma – bu (yunon. Syntagma – birlashgan narsa) nutqning mazmun va ritmik-melodik jihatdan bir butunlikni hosil etuvchi semantic-sintaktik bo'lagi. Sintagma bir yoki undan ortiq so'zdan iborat bo'lishi, hatto gapga teng bo'lish mumkin¹.

O'zbek tilidan xitoy tiliga tarjima qilish faoliyati bilan shug'llanuvchilarga siyosiy matnlarni tarjima qilishda amaliy ko'rsatma va ko'mak sifatida bir qator sintagmalarni keltirsak. Davlatdagi ijtimoiy sinflarning o'rni ——社会各阶级在国家的地位 *shehui ge jijie zai guojiade diwei*

Tarixda turli-tuman siyosiy tizimlar bo'lган ——历史上的政体五花八门 *lishi shang de zhengti wuhua bamen*

Davlat rahbari monarch (qirol)dir ——国王担任国家元首 *guowang danren guokia yuanshou*
Oliy (absolyut) huquqqa ega bo'lmoq —— 拥有至高无上的权力 *yongyou zhigao wushang de quanli*

Hukmdorning irodasi qonundir ——君主的意志就是法律 *juzhude yizhi jiu shi falv*

Hech narsadan cheklanmaslik —— 不受任何约束 *bu shou renhe yueshu*

Umrining oxirigacha hukmdorlil qilish tizimi ——君主实行终身制 *junzhu shixing zhongshenzi*
Bunday siyosiy tizim besh ming yillik tarixga egadir ——这种政治制度已有五千年的历史 *zhe zhong zhengzhi zhidu yi you wu qian nian de lishi*

Avtoritar tizimni amalga oshirmoq ——实行政治专政制度 *shixing zhengzhi zhuanzheng zhidu*

Monarxning hokimiyati cheklanmagan ——君主的权力无限 *junzhu de quanli wuxian*

Konstitusiyaviy monarxiyaga tadrijiy rivojlangan ——演变成“君主立宪制” *yanbian cheng "junzhu lixianzhi"*

Davlat konstitusiyani ishlab chiqaradi ——国家制定宪法 *guojia zhiding xianfa*

Konstitusiya monarxning hokimiyatini chegaralashi kerak ——君主要受宪法的限制 *junzhu yao shou xianfa de xianzhi*

Qirol faqat rasman davlat rahbari hisoblanadi ——国王只是形式上的元首 *guowang zhi shi xingshi shang de yuanshou*

Davlat hokimiyatiga ega bo'lmoq ——掌握国家政权 *zhangwo guojia zhengquan*

Hukumat vakillik organlari va davlat rahbari saylanadi ——国家的代表机关和国家元首由选举产生 *guojia de daibiao jiguan he guojia yuanshou you xuanju chansheng*

Muvofiq vakolat muddatini belgilamoq ——规定相应的任期 *guiding xiangying de renqi*

¹ Hojiev A. Lingistik terminlarning izohli lug'ati. – T.: O'qituvchi, 1985. – B 75.

Aksariyat mamlakatlar respublika tizimini amalga oshiradi —— 大多数国家实行共和制
daduoshu guojia shixing gonghezhi

Ijro etish hokimiyatini boshqarmoq —— 总揽行政权 *zonglan xingzhengquan*

Hukumat vazirlari prezident tomonidan tayinlanadi —— 政府各部部长由总统任命 *zhengfu ge bu buzhang you zongtong renming*

Vazirlar prezidentga bo'ysunadilar/prezident oldida javob beradilar —— 各部部长对总统负责 *ge bu buzhang dui zongtong fuze*

Prezident siyosiy masalalar bo'yicha muntazam parlamentga hisobot topshiradilar —— 总统定期向议会报告政务 *zongtong dingqi xiang yihui baogao zhengwu*

Prezident parlament tomonidan qabul qilingan qonun loyihibalarini ta'qiqlash huquqiga ega —— 总统对议会通过的法案可以行使否决权 *zongtong dui yihui tongguo de fa'an keyi xingshi foujuequan*

Prezident parlamentni tarqatib yuborish huquqiga egan emas —— 总统无权解散议会 *zongtong wuquan jiesan yihui*

Hukumat bir necha partiyalar uyushmasidan tashkil topadi —— 政府由几个政党联合组成 *zhengfu you ji ge zhengdanglianhe zucheng*

Bosh vazirlikni partiya yetakchisi bajaradi —— 总理由党的领袖担任 *zongli you dang de lingxiu danren*

Vazirlar Mahkamasi boshchisi davlat rahbari tomonidan tayinlanadi —— 内阁首脑由国家元首任命 *neige shounao you guojia yuanshou renming*

Parlament hukumatga nisbatan ishonchszilik votumi chiqaradi —— 议会通过对内阁的不信任案 *yihui tongguo dui neige de bu xinren'an*

Bosh vazirlik saylovlarni qayta o'tkazish (qayta saylash) —— 另选总理 *lingxuan zongli*

Vazirlar mahkamasi davlat rahbaridan parlamentni tarqatib yuborishni iltimos qilishi mumkin —— 内阁可以提请国家元首解散议会 *neige keyi tiqing guojia yuanshou jiesan yihui*

Vazirlar mahkamasining taqdiri yangi saylangan parlament tomonidan hal qilinadi —— 由新当选的议会决定内阁的去留 *you xin dangxuan de yihui jueding neige de quiliu*

Davlat siyosiy faollik markazi —— 国家政治活动中心 *guojia zhengzhi huodong zhongxin*

Hukumat parlament tomonidan tayinlanadi —— 政府由议会产生 *zhengfu you yihui chansheng*

Vazirlar mahkamasi parlamentga bo'ysunadi —— 内阁对议会负责 *neige dui yihui fuze*

Parlament fuqarolar tomonidan saylanadi —— 议会由公民选举 *yihui you gongmin xuanju*

Parlament qonunchilik funksiyasini bajaradi —— 议会执行立法职能 *yihui zhixing lifa zhineng*

Hukumat [faoliyati] ustidan nazorat qilish huquqiga ega bo'lmoq —— 享有监督政府的权力 *xiangyou jiandu zhengfu de quanli*

Davlat rahbari haqiqiy hokimiyatga ega emas —— 国家元首不掌握实权 *guojia yuanshou bu zhangwo shiquan*

Agar parlament vazirlar mahkamasining boshqaruvi siyosatini qo'llamasa —— 如议会对内阁的施政方针不支持 *ru yihui dui neige de shizheng fangzhen bu zhichi*

Vazirlar mahkamasi to'la tarkibda iste'foga chiqishi kerak —— 内阁必须总辞职 *neige bixu zong cizhi*

Bir necha mamlakatlardan tashkil topgan yagona davlat —— 由几个国家联合组成统一的国家 *you ji ge guojia lianhe zucheng tongyi de guojia*

Xalqaro aloqalarda ishtirok etuvchi sub'yekt —— 是国际交往中的主体 *shi guoji jiaowang zhong de zhuti*

Federatsiya qarorlariga asoslanmoq —— 依据联邦的规定 *yiju lianbang de guiding*

To'g'ri-dan to'g'ri tashqi aloqalar o'rnatmoq —— 同国外发生直接关系 *tong guowai fasheng zhijie guanxi*

Parlamentning vakolatlari turli davlatlarda turlichadir —— 议会的职权各国不尽相同 *yihui de zhiquan ge guo bu jin xiangtong*

Parlamentning davlat moliya va soliq siyosatini belgilash huquqiga ega – 议会具有决定国家财政、税收等权利 *yihui juyou jueding guojia caizheng, shuishou deng quanli*

Bir palatadan tuzilgan qonunchilik organi —— 由一院构成的立法机关 *you yi yuan goucheng de lifa jiguan*

Keyinchalik boshqa davlatlar keng foydalangan —— 后为期他国家广泛采用 *houwei qita guojia guangfan caiyong*

Davlatda fuqarolik qonuniy huquqlariga ega bo'lmoq —— 享有本国公民的法定权利 *xiangyou ben guo gongmin de*

Parlamentning roziligidisiz – 非经议会批准 *fei jin yihui pizhun*

Aholi o'rtasida keng tushuntirish ishlarini olib bormoq —— 在居民中间展开广泛的解释说明工作 *zai jumin zhongjian zhankai guangfan de jieshi shuoming gongzuo*

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI (REFERENCES)

1. 现代汉语。 - 上海教育出版社, 2002年。
2. 周祖谟。 汉语词汇。 - 北京, 1959年。
3. 高庆赐。 同义词和反义词。 - 上海, 1957年。
4. 王理嘉, 侯学超。 怎么样确定同义词。 语言学论丛。 - 北京, 1963年。
5. 高庆赐。 同义词和反义词。 - 上海, 1957年。
6. «O'zbekiston milliy ensiklopediyasi» - T.: Davlat ilmiy nashriyoti, 2004.
7. Ноjiev A. Lingvistik terminlarning izohli lug'ati. – Т.: О'qituvchi, 1985.
8. Войцехович И.В, Кондрашевский , А.Ф. Китайский язык/Общественно-политический перевод. – М.: Муравей, 2002.
9. С Хашимова. О ЯВЛЕНИИ КОНВЕРСИИ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2022.
10. С.А.Насирова (2021). Политическая метафора (на примере материала по кадровой политике современной КНР). In Resent Scientific Investigation (pp. 69-73).
11. Хашимова, С. А. (2020). ОСОБЕННОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ РЕЗУЛЬТАТИВНЫХ ГЛАГОЛОВ ПРИ ПОМОЩИ СУФФИКСАЦИИ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. In Страны. Языки. Культура: сборник материалов XI-й международной научно-практической конференции/Под ред. проф. Абуевой НН Махачкала: ДГТУ. 391 с (р. 361).
12. Хашимова, С. А. (2020). Особенности образования неодушевлённых существительных при помощи суффиксации в современном китайском языке. *Modern Oriental Studies*, 2(2), 34-46.
13. Nasirova, S. A. (2019). Modification of semantics of social terms of the modern Chinese language. *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, (24), 260-273.
14. Хашимова, С. А. (2022). АГГЛЮТИНАТИВНАЯ ОСОБЕННОСТЬ СУФФИКСАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 196-202.
15. Hashimova, S. A., & Nasirova, S. A. (2021). FEATURES OF FORMING OF ANIMATED NOUNS WITH THE AFFIXES IN MODERN CHINESE LANGUAGE. *Journal of Central Asian Social Studies*, 2(04), 1-10.

16. Насирова, С. А. (2020). Генезис общественно-политической терминологии китайского языка через призму истории китайской дипломатии. *Modern Oriental Studies*, 2(2), 22-33.
17. Хашимова, С. А. (2022). О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО АСПЕКТА КОММУНИКАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА). *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 1(1), 85-91.
18. Хашимова, С. А. (2022, September). ОБРАЗОВАНИЕ ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ С ПОМОЩЬЮ АФФИКСАЦИИ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. In *E Conference Zone* (pp. 5-10).
19. Abdullayevna, H. S. (2020). Peculiarities of the formation of animated nonsignificant using suffixing in the modern chinese language. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(5), 1504-1511.
20. Хашимова, С. А. (2022). ОБРАЗОВАНИЕ ЧИСЛИТЕЛЬНЫХ ПРИ ПОМОЩИ АФФИКСАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ. *World scientific research journal*, 7(1), 20-23.
21. Насирова, С. А., Хашимова, С. А., & Рихсиева, Г. Ш. ВЛИЯНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КИТАЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ. *Ответственный редактор*, 162.
22. NS Abdullayevna. 上合组织国家的科学研究: 协同和一体化。上合组织国家的科学研究: 协同和一体化, 87, 0
23. С.А. Насирова. Институт евнухов в древнем Китае: причины возникновения и особенности (2022). Фундаментальные и прикладные научные исследования: актуальные вопросы, достижения и инновации. С. 187-188.
24. NS Abdullayevna. Языковая политика в Китае: идентификация общественно-политической терминологии (2019). In КИТАЙСКАЯ ЛИНГВИСТИКА И СИНОЛОГИЯ 3,384,2019